
PŘÍNOS K ROZVOJI OSOBNOSTI ŽÁKA PODLE RVP ZV:

- ❖ poskytuje základní znalosti o různých etnických a kulturních skupinách žijících v české a evropské společnosti;
- ❖ učí žáky komunikovat a žít ve skupině s příslušníky odlišných sociokulturních skupin; uplatňovat svá práva a respektovat práva druhých;
- ❖ rozvíjí dovednost rozpoznat projevy rasové nesnášenlivosti a napomáhá prevenci vzniku xenofobie;
- ❖ učí žáky uvědomovat si možné dopady svých verbálních i neverbálních projevů a připravenosti nést odpovědnost za své jednání;
- ❖ stimuluje, ovlivňuje a koriguje jednání a hodnotový systém žáků, učí je vnímat odlišnost jako příležitost k obohacení, nikoli jako zdroj konfliktu;
- ❖ vede k angažovanosti při potírání projevů intolerance, xenofobie, diskriminace a rasismu;
- ❖ učí vnímat sebe sama jako občana, který se aktivně spolupodílí na utváření vztahu společnosti k minoritním skupinám.

KLÍČOVÉ KOMPETENCE:

- ❖ kompetence kučení; kompetence k řešení problémů; kompetence komunikativní; kompetence sociální a personální; kompetence občanské.

VÝCHOVNĚ VZDĚLÁVACÍ CÍLE:

- ❖ **kognitivní:** žák je schopen vysvětlit, co je to předsudek; žák obohatí své znalosti o romském etniku; žák se seznámí s knihou od Hany Doskočilové.
  - ❖ **psychomotorické:** žák rozvíjí schopnost komunikovat a vyjádřit jasně své myšlenky a názory ve skupině; žák rozvíjí schopnost argumentace; žák rozvíjí dovednost vyhledávat informace v textu.
  - ❖ **afektivní:** žák se učí vnímat jedince jako individualitu, ne jako součást skupiny; žák rozvíjí svůj vztah k minoritním skupinám; žák se zamyslí nad hodnotou přátelství; žák vyjádří svůj názor na možnosti odstraňování předsudků.
-

TEMATICKÉ ZAMĚŘENÍ PODLE RVP ZV:

- ❖ lidské vztahy; etnický původ; princip sociálního smíru a solidarity.
-

MEZIPŘEDMĚTOVÉ VZTAHY:

- ❖ komunikační a slohová výchova (rozvíjení komunikativních dovedností);
  - ❖ člověk a jeho svět (soužití lidí, chování lidí);
  - ❖ osobnostní a sociální výchova (mezilidské vztahy, kooperace, hodnoty, postoje a praktická etika).
-

POŽADAVKY NA PŘÍPRAVU:

- ❖ pracovní listy pro žáky; klobouk; zadání pro skupinovou práci; prázdné lístečky papíru.
-

DOPORUČENÉ METODY PRÁCE:

- ❖ práce s literárním textem; metody kritického myšlení (brainstorming); řízený rozhovor se žáky.
-

DOPORUČENÁ LITERATURA:

1. TAHAR, B. J. *Tati, co je to rasismus*. Praha: Dauphin, 2004. ISBN 80-7272-049-X.
  2. PRŮCHA, J. *Multikulturní výchova: příručka (nejen) pro učitele*. Praha: Triton, 2006. ISBN 80-7254-866-2.
  3. ŠIŠKOVÁ, T. *Výchova k toleranci a proti rasismu*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-182-2.
  4. GRECMANOVÁ, H., URBANOVSKÁ, E. *Aktivizační metody ve výuce, prostředek ŠVP*. Olomouc: Hanex, 2007. ISBN 978-80-85783-73-5.
-

Úvodní část – fáze evokace

❖ Aktivita č. 1: stereotypnost v anekdotách (skupinová práce)

Cílem aktivity je naladit žáky na problematiku předsudků. Záměrně je zvolena tematika, která je žákům blízká, je srozumitelná a souvisí s reálným životem. Po uskutečnění této aktivity se žáci pokusí sami stanovit cíl hodiny.

V úvodní části hodiny vyzve učitel žáky, aby se rozdělili do dvou skupin. Každá skupina dostane jiné zadání úkolu (napsané na samostatném listu).

Zadání pro první skupinu:

Znáte nějaký vtip o policistech? Zkuste si vzpomenout ve skupině na nějaké vtipy a sepište je.

Zadání pro druhou skupinu:

Vyprávějte si ve skupině o situacích, ve kterých bychom se neobešli bez policistů. Kde všude policisté pomáhají? Co všechno umí? Za co je můžeme obdivovat a vážit si jich?

Následně každá skupina shrne, o čem mluvila.

Při této aktivitě dojdou žáci k jednoduchému závěru – vtipy o policistech chtějí poukázat na to, že nejsou příliš chytrí. Druhá skupina však má několik argumentů proti. Žáci názorně dokážou, že vtipy nevypovídají o tom, jací jsou všichni policisté.

Hlavní část – fáze uvědomění

Po úvodní aktivitě je myšlení žáků naladěno na téma předsudků. V další části již budou schopni hlubší úvahy nad vztahem mezi charakteristikami skupiny a jednotlivců.

❖ Aktivita č. 2: četba literární ukázky

Četba ukázky z knihy *Lenoši a rváči z Kloboukova* od Hany Doskočilové. Podle pokynů vyučujícího se žáci v četbě po přiměřených úsecích střídají.

Otázky k přečtené ukázce:

Proč má vesnička Kloboukov špatnou pověst?

Jaký by měl být podle Pepy opravdový kamarád?

Proč Ferko zpočátku Pepovi nedůvěřoval?

Co způsobilo, že se Pepa a Ferko pohádali? Jak byste se v této situaci zachovali vy?

Jak reagoval Ferko?

Jak podle vás přátelství mezi Ferkem a Pepou dopadlo?

❖ Aktivita č. 3: sbírání předsudků do klobouku

Cílem aktivity je naučit žáky rozpoznat, co je to předsudek nebo stereotypní vnímání druhých, a uvést jak příklady z textu, tak příklady, s nimiž se setkávají v běžném životě.

Učitel do třídy přinese klobouk. Žáci znovu nahlédnou do přečteného úryvku a vyhledávají, co si myslí „dolňáci“ o „hornácích“ a naopak. Úryvky z textu vypíšou na malý kousek papíru, přečtou a vhodí do klobouku.

Učitel položí žákům otázku, co všechno by Pepa Žilka ještě mohl říci o Romech, kdyby Ferko neodešel, a co by říkal Ferko o neromských obyvatelích Kloboukova. Vše žáci zapisují na malé lístečky a vhazují do klobouku. Pravděpodobně bude nasbíráno mnoho předsudků, které žáci vyhledali v textu a také v sobě samých.

Pozn.: Je možné zaměřit se i na předsudky chované k dalším skupinám lidí (policisté, černoši, blondýnky, lidé s brýlemi apod.).

❖ Aktivita č. 4: předsudky – výklad učitele

Učitel žákům objasní, co je to předsudek. Svůj krátký výklad může opřít o vysvětlení z knihy *Tati, co je to rasismus?* Je vhodné navázat také na úvodní aktivitu a zeptat se žáků, jak jejich diskuse o policistech souvisí s přečteným literárním úryvkem. Učitel upozorní žáky, že předsudky jsou velmi rozšířené a často ovlivňují smýšlení lidí o určitých skupinách obyvatel (viz pracovní list pro žáky).

Úryvek z knihy *Tati, co je to rasismus?*, v němž Tarah Ben Jelloun charakterizuje předsudky:

„Řekněme, že zvíře nemá předem stanovené pocity. Člověk naopak má to, čemu se říká předsudky. Soudí ostatní dřív, než je pozná. Myslí si, že ví předem, čím jsou a za co stojí. Často se mýlí.“ (s. 16, 17)

❖ Aktivita č. 5: práce s literární ukázkou

V další části se žáci s učitelem znovu vrátí do Kloboukova a přečtou si krátkou ukázkou, která zachycuje jednání založené na předsudcích.

I někteří dospělí z Kloboukova se chovají zvláště...

Děda si šel ráno pro mléko a rohlíky a to samé kupoval taky Lacinko, Ferkův mladší bráška. A co se nestalo? Milá paní Krupičková, jinak z gruntu hodná ženská, toho mrňouska u dveří šacovala, jestli něco neukradl.

„Paní Krupičková, ten kluk je Cihlářův, ti nekradou,“ řekl jí děda u pokladny.

„Přece v tom fofru nemůžu zjišťovat, kdo je čím? Většina cikánů krade, tak je radši vyšacuju všechny. Vždyť já je, pane Stoklásku, jednoho od druhého vůbec nerozeznám!“

A v tom to asi bude. Že si kolikrát nedáme ani tolik práce, abychom jednoho od druhého rozeznali.

Úkolem žáků je, aby se zamysleli nad tím, jak předsudky vznikají. Mohou spolupracovat s oběma texty. Cílem je vyhledání a zdůraznění následujících vět:

„Jenomže vy nás strkáte do jednoho pytle.“

„A v tom to asi bude. Že si kolikrát nedáme ani tolik práce, abychom jednoho od druhého rozeznali.“

Závěrečná část – fáze reflexe

❖ Aktivita č. 6: brainstorming

Nyní již žáci vědí, jaké chování může vyplynout z toho, když je ovlivněno předsudky. V hodině byly předsudky shromážděny do klobouku.

Pomocí metody brainstormingu se žáci zamyslí nad tím, co by s nasbíranými předsudky udělali, to znamená, jakým způsobem by je odstranili. Všechny nápady jsou zapisovány na tabuli a po společné diskusi je vybrán nejlepší nápad.

Hana Doskočilová: Lenoši a rváči z Kloboukova

Pracovní list

Kloboukov je vesnička se špatnou pověstí. Kdo za ní může? Horňáci nebo dolňáci? Nejspíš jedni i druhí, Romové i starousedlíci. Všichni se navzájem pomlouvají, nadávají si nebo se klidně poperou. A právě v této zvláštní atmosféře, v lesíku zvaném Klínek, vzniká jedno neobyčejné přátelství...

Pepa Žilka není kluk do party. Stačí mu jeden kamarád, ale opravdový! Ještě vloni takového měl, Mildu Šípka, kamarádili spolu už od školky. Jenomže nedávno se Šípkovi odstěhovali do Jevíčka – a kamarádit na dálku, to je na nic. Ferko Cihlář mu Mildu něčím připomínal. Ale čím? V Kloboukově nebyli snad jiní dva kluci, kteří by se jeden druhému tak málo podobali. Milda byl pihovatý zrzek, o půl hlavy větší než všichni spolužáci, a chodil na džudo. Zato Ferko moc nevyrostl. Na pátáka byl docela mrňous. Pepa ho však pořád viděl, jak tenkrát před partou Lojzy Krále ani o krok necouvl. Měl zkrátka pro strach uděláno. Možná právě v tom to bylo.

Milda se taky dokázal rvácké partě postavit:

„Zápas podle pravidel, to беру. Ale vy se rvete jako vztekli psi a pak vás musí náš táta v ordinaci horko těžko dávat dohromady. Co to má za cenu?“

„No jo, doktorskej chlapeček promluvil,“ ušklíbl se Lojza Král, ale dál už ho nechal na pokoji.

Vlastně to měl Milda o moc lehčí, protože Šípkovi byli v Kloboukově vážená rodina, doktora každý občas potřebuje. Ferko takovou výhodu nemá. Je to jen černý pták sídlišťák...Proč ale nepřišel? Kde vězí?

Ticho v Klínku se najednou dalo krájet na nudle a samota se na Pepu lepila jako povidla. Až z toho všeho začal mluvit nahlas: „Nepřišel, nepřišel. Tak ať. Jsem tu na houbách. Mám svoje tajný místo, kde mi je nikdo nevysbírá.“

„Počkej!“ ozvalo se z koruny starého dubu. Ferko sjel dolů jako veverka, z ničeho nic tu stál a smál se na Pepu od ucha k uchu.

„Co blázníš,“ lekl se Pepa. „Nemůžeš přijít normálně?“

„Já jenom jestli to od tebe nebyla finta. Jestli někde v křoví nečeká ta vaše parta rváčů a nedají mi nakládačku.“

„To sis fakt myslel?“

„Jo a ne. Nebylo by to poprvé! A žádný tajný houbařský místo mi radši neukazuj. Abys toho pak nelitoval.“

„Pojď, mezi kamarádama se to tak nebere,“ broukl Pepa. A šli. Zamířili do smrčiny v zadním cípu lesíka, kde rostou hříby praváky s bílými hlavami. Jsou schovaní pod kopečky spadaneho jehličí, ani kouskem klobouku nevykouknou. Teprve když se jehličí odhrne...

Ale pro Ferka to nebylo žádné překvapení. „Sem chodíme vždycky, když chce naše mamuška vařit houbovou omáčku. A ty nejmenší nakládá do octa,“ řekl jakoby nic.

Pepa byl zklamaný. Nejspíš proto ho nenapadla žádná jiná nežli ta nejhloupější otázka na světě: „Vy taky vaříte houbovou omáčku?“

„A co sis myslel? Že si pečeme někde na dvorku zatoulaný kočky a kradený psy?“

Ferko byl doopravdy naštvaný.

„Vy ne,“ vyhrkl honem Pepa, aby to napravil. „Ale ti přivandrovalí, co je k vám nastěhovali, ti to tak dělají! A když venku leje nebo chumelí, rozdělají si oheň rovnou v obývací a topí parketami.“

„Kecáš,“ řekl Ferko smířlivě a začal nasbírané hříbky dělit na dvě spravedlivé hromádky. Ted' měl Pepa mlčet, ale svrběl ho jazyk:

„Můžeš mi říct, Feri, že to namouduši není pravda?“

„To nemůžu. Jenomže vy nás, černý sídlišťáky, strkáte všechny do jednoho pytle.“

„A vy nás ne?“

„Ne, to je něco jiného. Já bych třeba o tobě nikdy neuvěřil, že trháš žábám nožičky a pak se koukáš, jak pomalu umřou. A někteří z vás to taky dělají!“

Tohle zase namíchlo Pepana.

„Kdo to u nás dělá? Jedině Róňa Pošuk a toho už co nevidět zavřou do blázince. Ale svinčík u vás na sídlišti nemůže přece dělat jeden cvok...“ a začal Ferkovi na prstech vypočítávat kdejaké sídlišťácké nešvary: Kravál ve dne v noci, že se nedá spát, odpadky se házejí oknem rovnou na dvůr, a když zafouká vítr dolů z kopce, hrozně to smrdí a mastné papíry a všelijaké svinstvo lítají až k rybníčku, „dolňákům“ na zahrádky.

Ferko to chvíli poslouchal, potom se obrátil na patě a šel. Ani svou hromádku hub si nevzal. Pepa se za ním smutně díval, ale zpátky by ho nezavolal ani za nic. Takový kamarádění nemá cenu, říkal si v duchu. To Mildovi jsem mohl říct všechno, a nikdy se neurazil.

V tom se však Ferko na konci lesní pěšinky ohlídl, zamával na Pepu, jako by se nechumelilo, a zavolal: „Tak zase zejtra, jo? Přesně ve dvě!“

Pepa koukal jako z nebe spadlý...

Úkol č. 1

Ještě jednou se vrátíme do Kloboukova. I někteří dospělí se v této vesnici chovají zvláštně...Přečtěte si krátkou ukázkou z knížky Hany Doskočilové.

Děda si šel ráno pro mléko a rohlíky a to samé kupoval taky Lacinko, Ferkův mladší bráška. A co se nestalo? Milá paní Krupičková, jinak z gruntu hodná ženská, toho mrňouska u dveří šacovala, jestli něco neukradl.

„Paní Krupičková, ten kluk je Cihlářův, ti nekradou,“ řekl jí děda u pokladny.“

„Přece v tom fofru nemůžu zjišťovat, kdo je čím? Většina cikánů krade, tak je radši vyšacuju všechny. Vždyť já je, pane Stoklásku, jednoho od druhého vůbec nerozeznám!“

A v tom to asi bude. Že si kolikrát nedáme ani tolik práce, abychom jednoho od druhého rozeznali.

Zamysli se nad tím, proč předsudky vznikají? Spolupracuj s oběma texty z knihy *Lenoši a rváči z Kloboukova* a vyhledej ukázky, které ti pomohou na tuto otázku odpovědět. Vypiš je.

Úkol č. 2

Během hodiny jste nasbírali do klobouku mnoho předsudků. Společně se zamyslete nad tím, co by se s nimi dalo udělat, to znamená, jakým způsobem by se daly předsudky odstraňovat?

